

PERSPEKTIVER FRA DE PSYKEDELISKE PLANTER OG SVAMPE af Linda Lapiņa & Marie-Louise Peterslund Triksys

Linda Lapiņa (hun/hende & den, cand.psych., ph.d.) er lektor på Kulturmødestudier og Global Humanities på Roskilde Universitet. Den er også danser. Lindas forskning omhandler bl.a. møder og forbindelser mellem "natur" og "kultur" og sigter efter at samskabe væremåder, som understøtter forbundethed til og omsorg for (også) den mere-end-menneskelige verden. Linda er født og opvokset i Letland med bedsteforældre, som talte med planter.

Marie-Louise Peterslund Triksys (hun/hende, cand.psych.aut.) er psykolog og arbejder i egen praksis med bl.a. psykedelisk integrationsterapi. Hun er studerende på uddannelsen Psychedelic Therapy Training ved Awe Foundation. Awe ønsker at integrere vestlige perspektiver og terapeutiske praksisser med visdom fra nogle oprindelige folk, som de samarbejder med, og de studerende har således mulighed for at lære fra forskellige videnstraditioner.

HVORDAN TALER PLANTER TIL OS, OG HVORDAN KAN VI BLIVE
BEDRE TIL AT LYTTE EFTER?

"Det er sundt at spise planter."

"Jeg føler mig rolig og genopladet efter en tur i skoven."

"Mine stueplanter er æstetiske og giver en grøn atmosfære."

"Forskning viser, at ophold i naturen er godt for vores mentale helbred."

"Indtagelse af psykedeliske svampe giver en psykedelisk oplevelse, som kan hjælpe mod depression/afhængighed/angst."

I disse sætninger, som vi har hørt fra mennesker, der fortæller om deres forhold til planter, er naturen til for mennesket. "Den" er adskilt fra "os"; en ressource, som vi kan forbruge. Naturen er objekt eller en genstand for vores agens, subjektivitet og erkendelse. Vi kan vide noget om den, sortere i den, bruge den og mestre den.

Hvad ville der ske, hvis vi skubbede vores egen forforståelse til side og antog, at planterne også har viden og agens? Hvordan ville det være at invitere den mulighed ind, at flere erkendelsesformer kan sameksistere? Hvordan ville dette udmønte sig i psykologisk praksis, som integrerer erfaringer med psykedelika i klientens hverdagsliv? Hvordan ville det kunne informere fremtidig forskning i og med psykedeliske planter? Hvordan ville det kunne ændre vores opfattelse af, hvem "vi" er?

Dette essay udforsker, hvordan vi kan lære af de psykedeliske planter og svampe, så deres agens og livlighed inkluderes, og de ikke bare er objekter for det erkendende menneske. Vi er interesserede i relationer mellem mennesker og (psykedeliske) planter og svampe og i muligheder for mere gensidige forhold. Samtidig er vi bevidste om og forholder os til eksisterende hierarkier, magtdynamikker og dikotomien mellem mennesker ('os') og natur ('den') som grundlæggende for den vestlige vidensproduktion, som vi også selv er skolet og indlejret i. Vi forsøger at kultivere ydmyghed og nysgerrighed i disse forsøg på at aflære tilvante mønstre og forholdemåder. Det betyder også, at vi stiller spørgsmål, som ikke nødvendigvis kan besvares, men som kan være ledsagere i denne (af)læringsproces.

Vi har valgt at forme essayet som en *patchwork* eller *sammenvævning* – en tilgang, som er inspireret af indfødte og feministiske praksis-, forsknings- og formidlingstraditioner.^{1,2,3} Det betyder, at 'vores' akademiskklingende forfatterstemmer til tider bliver afbrudt af fortællinger fra møder og samtaler med planter og økologier; af teoridannelser og erfaringer fra forskellige videnstraditioner og kontekster. I stedet for at følge en lineær struktur mod en (og måske kun én) konklusion tillader denne skrivestil at åbne for forskellige spor og stemmer. Vores sigte er at følge idealet om pluralitet i vidensproduktion,^{4,5,6} i stedet for at prøve at etablere én sandhed eller forfølge én erkendelsesform, som er mere rigtig, objektiv eller gyldig end andre. Dog er vi bevidste om, at ikke alle vidensformer er lige anerkendte, og at vi selv mangler viden om bl.a. planters agens. Vi navigerer løbende i vores ukomfortable rolle som gatekeepers som forfattere af essayet. Det er os, der vælger, hvad der skal inkluderes, også når vi 'giver ord til' psykedeliske svampe, som vi gør det senere i essayet. I afsnittet "Hvem er 'vi'? Forfatterpositioner" forsøger vi at skabe gennemsigtighed om vores ståsted og de erfaringer, som danner grundlag for essayet, for at undgå, at vores forfatterstemmer fremstår som udtømmende og neutrale.

Vi starter med at placere essayet i forhold til tre strømninger, som har både samfundsmæssige og videnskabelige effekter: den psykedeliske renæssance, klimakrisen og det antropocæne, og til sidst bevægelsen mod indfødte vidensformer og afkolonisering. Derefter taler vi om forskerpositioner for så at blive afbrudt af en samtale mellem psykedeliske svampe. Til sidst reflekterer vi over ydmyghed og muligheder for gensidighed i vores omgang med psykedeliske planter og svampe.

TRE BØLGER/ORIENTERINGER

De tre strømninger, som vi orienterer os imod – den psykedeliske renæssance, vidensdannelse omkring klimakrisen og det antropocæne samt bevægelsen mod indfødte vidensformer og afkolonisering – er mangeartede og fyldt med indre spændinger. Vi skitserer dem kort for at vise et bredere landskab af tænkere og videnstraditioner, essayet støtter sig op ad og er i samtale med.

Denne antologi kan ses som en manifestation af den psykedeliske renæssance, som indebærer en voksende interesse for psykedeliske stoffer og deres potentiale med hensyn til individuel udvikling og behandling af forskellige tilstande, som findes i vestlige diagnosesystemer. Dette essay rider med på bølgen – uden den ville det nok ikke være blevet skrevet. Samtidig forholder vi os kritisk til den vareliggørelse og forbrug af planter, fungi og andre materialer eller 'naturressourcer', som udgør drivmidlet for denne renæssance. For eksempel beskriver Laura Dev i sin ph.d.-afhandling,⁷ hvordan den voksende ayahuasca-turisme til sydamerikanske lande kan medføre udnyttelse af planterne og af oprindelige folks visdom og hermed blive ved med at reproducere de ødelæggende konsekvenser, som kolonialisme, racisme og kapitalistisk udvinding af 'naturressourcer' har haft for disse steder og samfund i århundreder. Samtidig gøres planterne til eksportvare og industri. Dette gælder også for ayahuasca-ceremonier i Danmark. Hvor kommer planterne fra? Hvordan er de høstet, og hvem har tjent på deres rejse til Danmark?

Disse spørgsmål viser, hvordan psykedeliske planter og/eller psykoaktive stoffer, som udvindes af dem, bliver gjort til en vare, som 'vi' har ret til, så længe 'vi' har råd til at betale markedsprisen. Ordet 'naturressourcer' henviser til udvindingstankegangen i global kapitalisme, som er forbundet med feudalismens, slavgørelsens og industrialiseringens historier.

Samtidig er der også en voksende erkendelse af, at udvindingskapitalisme med idealet om ubegrænset vækst ikke kan fortsætte. Miljøkri-

sen viser, at 'vi' bliver nødt til at gentænke vores relationer til omverdenen. Det er blevet udbredt at mene, at vi lever i den 'antropocæne tidsalder', som henviser til, at mennesker som art har afgørende konsekvenser for Jordens klima (se for eksempel DeLoughrey⁸). Andre kritiserer begrebet, bl.a. fordi det homogeniserer 'mennesker' som art og dermed slører for, at ikke alle mennesker har samme grad af forbrug og dermed samme ansvar for miljøforandringer, som ofte rammer de fattigste og ikke-hvide dele af verdensbefolkningen hårdest. Derudover er menneskeskabt masseklimateandelæggelse ikke noget nyt: Mange indfødte mennesker har allerede i århundreder levet med – og er død på grund af – ødelæggelsen af deres miljø som konsekvens af koloniseringen, udført af hvide europæere.^{9,10}

Denne kritik peger på den tredje bølge, som vores essay orienterer sig imod: opfordringer til dekolonial vidensproduktion og til at lære af indfødte menneskers viden.^{11,12,13,14,15,16} Nogle argumenterer for, at den psykodeliske renæssance medfører et ansvar for at anerkende og lære af ikke-vestlige vidensformer, som George og kollegaer¹⁷ beskriver det:

"Som samfund er vi alle socialiseret ind i et paradigme, der privilegerer nogle bestemte vidensformer. Det vil kræve en enorm mængde arbejde at undersøge og udfordre denne kulturelle programmering. Som felt med dybe rødder i ikke-vestlige traditioner har den psykedeliske renæssance en unik mulighed for at anerkende og modsætte sig gentagelsen af eksisterende magtstrukturer."

Vi ønsker ikke at forkaste vestlige erkendelsesformer, men at være bevidste om deres position som dominerende, og at anerkende andre erkendelsesformer.¹⁸ Samtidig er 'vestlig viden' også mangfoldig. Ved udarbejdelsen af dette essay er vi inspireret af fremvæksten af vestlige forskningsfelter, som sigter efter at decentrere og gentænke 'mennesket' og dets relationer til omverdenen: for eksempel miljøhumaniora,^{19,20,21} multi- og interspecies-studier,^{22,23,24,25} og feministiske nymaterialismer.^{26,27,28}

I dette essay forsøger vi at væve disse forskellige videnstraditioner sammen. Man kunne sige, at det, som disse vestlige forskningstilgange har til fælles med hinanden og de indfødte perspektiver, vi er inspireret af, er fokus på relationer, forbundethed og gensidighed. Disse opmærksomhedspunkter har også potentiale som vigtige bidrag til den transpersonlige psykologi.^{29,30} Den transpersonlige psykologi er et felt med

blandt andre Carl Jung og Stanislav Grof og mange flere, der beskæftiger sig eksplicit med individets psykospirituelle udvikling, herunder erfaringer, hvor éns identitet og menneskelighed strækker sig ud over det personlige eller individuelle. Vi er nysgerrige på, hvordan disse temaer om relationer, forbundethed og gensidighed mellem mennesker og også mere-end-den-menneskelige-verden, som findes hos fx nogle af ovennævnte vestlige tænkere og nogle indfødte folk, kunne gå i dialog med den transpersonlige psykologi.

Samtidig må vi forholde os til de etiske dilemmaer, som denne sammentænkning indebærer. Det at hente 'indfødte viden' til at støtte vores formål (at lære at lytte til planter) og '*mix and match*' det med vestlige forskningsfelter efter (vores) behov kan også være udnyttelse, styret af kapitalistiske udvindingslogikker. Som nævnt før er det heller ikke noget, vi kan hæve os op over eller løse – det er derimod endnu et dilemma, som vi 'danser med' som forfattere af dette essay – og i øvrigt i vores liv. Dette bringer os til forfatterpositioner og det 'vi', som optræder i essayet.

HVEM ER 'VI'? FORFATTERPOSITIONER

Før vi taler mere specifikt om os, de to forfattere, vil vi tydeliggøre, hvordan vi bruger det bredere 'vi', som også optræder i essayet.

I stedet for det antropocæne taler nogle tænkere om moderniteten som en måde at tænke og handle på, betinget af ideen om ubegrænset vækst og nogle menneskers overlegenhed i forhold til andre og 'naturen' (racemæssig kapitalisme). For eksempel beskriver Vanessa Machado de Oliveira,³¹ hvordan klosettet kan betragtes som indbegrebet af moderniteten – dét at trække ud på toilettet og lade, som om lorten forsvinder, uden at 'vi' behøver tænke mere over det, opretholder en idé om, at der findes et sted, som er 'væk', at dét, vi ikke har brug for eller ikke ønsker at forholde os til, bare kan forsvinde. Én af os, Linda, arbejder på et universitet, hvor hun har adgang til en kaffemaskine i personalekøkkenet. Hun skal bare trykke på en knap, og så kommer der kaffe – uden at hun skal tænke over, hvor den er blevet høstet, hvor meget kaffebønderne er blevet betalt, alt det vand, som bruges til at vaske kaffebønnerne, alle de andre planter og dyr, som fandtes før kaffeplantagerne ... Så når vi skriver 'vi' i bredere betydning i dette essay, mener vi mennesker, som har fri adgang til denne slags modernitetsteknologier – rindende vand, klosetter og kaffemaskiner – samtidig med at 'vi' kan vælge at opfatte os selv som fjernet fra den jord og de kredsløb, som vores forbrug indgår i. Dette 'vi' er samtidig ikke en homogen størrelse – adgangen til disse pri-

vilegier og den fremmedgørelse, de kan understøtte, er differentieret af markører som race, køn, klasse, seksualitet, etnicitet og andre erfaringer og tegn på kroppen.

Og så mere konkret om 'os', Marie-Louise og Linda, og vores forhold til planter og jord. Vi skriver om vores forfatterpositioner inspireret af feministiske tilgange til vidensproduktion – for at placere os selv³² i stedet for at dyrke idealet om objektiv viden 'oppefra'.

Linda har boet halvdelen af sit liv i København, men kommer fra Letland, fra en familie, som har stærke bånd til jord og land. Hendes mors lettiske bedsteforældre kunne ikke eje land eller bo fast på grund af feudalismens konsekvenser i Letland (før Letland blev en nationalstat) og de efterfølgende verdenskrige; derefter kom Sovjettidens tvangskollektivisering af landbrug. Hendes farfars familie blev deporteret til Sibirien af Sovjetmagten, til dels fordi de havde ejet og dyrket jord og derfor blev anset som potentielle fjender af regimet. Som barn så Linda bedsteforældrene arbejde i deres haver og tale med de planter, de dyrkede. Hun hørte historier om det at overleve i Sibirien gennem relationer til planter og jord; og hun hørte sin mormor, som var rejst til hovedstaden og havde uddannet sig til landbrugshistoriker, hente råd om havearbejde fra hendes bror, som var agronom. Linda samlede helbredende planter og plukkede svampe (ikke de psykedeliske) sammen med sine forældre og bedsteforældre. Da Linda gik i skole efter Sovjetunionens sammenbrud, lærte hun lettiske folkesange, hvor skove, floder og jord var levende og beboet af mødre og ånder. Disse lettiske kosmologier blev dog i 1990'erne brugt til genopbygning af nationalstaten og var blevet påvirket af århundreders okkupationer og Sovjettidens russificeringspolitik. Lindas indfødte viden er derfor primært kropslig og intergenerationel og noget, hun løbende kultiverer større forbindelse til og bevidsthed om, og desværre i meget mindre omfang noget, hun kan læse sig til.

Marie-Louise mener, at hun som barn nok har haft oplevelser af planters livlighed, som hun i sit liv har aflært. Senere som voksen har hun igen haft vigtige oplevelser med planter, og her husker hun især et møde med en agave i Colombia. Dette var under et uddannelses-retreat, hvor de studerende fik som opgave at gå ud i skoven og sætte sig ved en plante, som de mærkede en form for forbindelse til eller nysgerrighed over for, og så bruge noget tid med planten. Da Marie-Louise gik mellem de snoede grene og rødder i den fugtige skov, blev hun tiltrukket af en agave.

Den var stor og prægtig, og fra dens midte var vokset en lang, kraftig stængel med springvandsagtige grupper af blomster i toppen. Agaven stod med brunlige og lidt krøllede blade, næsten sort i midten, hvor stænglen voksede op, og det fik hende til at mærke, at den var ved at dø. Stænglen med blomsterne stod nærmest som en sidste kraftanstrengelse. Planten mindede hende både om en person i hendes familie, der var død, og om hendes egen dødelighed. Hun fornemmede fra agaven, at dens tid var kommet, og det var, som om den stod roligt i den viden. En rolighed om vores fælles ind- og udåndinger, som hun havde lyst til at forbinde sig med.

Dette møde med agaven i Colombia gav Marie-Louise nysgerrighed på at lære af planter på mere hjemlige egne. Marie-Louise bor med over 30 husplanter i hjemmet, og hun har i de år, hun har været terapeut, altid haft planter med i terapilokalet.

Og nu skal vi afbrydes af svampene! Denne samtale er et tanke- og skriveeksperiment, med det formål at invitere andre, mere-end-menneskelige stemmer ind i teksten.

SAMTALE MELLEM TROLDNØGENHAT (PSILOCYBE CUBENSIS) OG SPIDS NØGENHAT (PSILOCYBE SEMILANCEATA) I EN KØBENHAVNERLEJLIGHED

Troldnøgenhat: Velkommen til. Jeg så det, lige da menneskene kom ind med dig og lagde dig i vindueskarmen i solen, så du kan tørre. Hvor kommer du fra?

Spids nøgenhat: Jo tak. Jeg kommer ude fra en eng. Menneskene sagde, at det var så dejligt at være ude i naturen i morges, da de plukkede mig.

Troldnøgenhat: Ude fra engen, det lyder spændende. Jeg er opvokset i denne her boks, sammen med alle de andre her ved siden af mig. Jeg har aldrig været 'udenfor'.

Spids nøgenhat: Udenfor og indenfor – det er nogle sjove begreber, menneskene har fundet på. De tror vist, at de kun er i naturen, når de er 'udenfor'. Men når de så spiser os, så kan de pludselig mærke mere, fornemme mere, huske, at de selv *er* naturen.

Troldnøgenhat: Ja, det er rigtigt. Så mærker de ofte, at der ikke er samme

adskillelse.

Spids nøgenhat: Generelt har menneskene mange begreber og kategorier, som de bruger til at beskrive, vurdere, klassificere alt muligt.

Troldnøgenhat: Jeg har lagt meget mærke til ord, som de bruger om os. For eksempel *substans, medicin, lægemiddel*. Det føles lidt, som om de nogle gange ser os som ting. Og så prøver de at finde ud af ting om os, som om vi ikke har så meget at skulle have sagt.

Spids nøgenhat: Men der tager de måske lidt fejl, he-he.

Troldnøgenhat: Ja ...

Spids nøgenhat: Mange mennesker bliver jo faktisk ret sårbare, når de har indtaget os. De kommer i kontakt med smukke, svære følelser. Minder. Og oplevelser, som de har svært ved at forstå endnu. Jeg mærker da, at menneskene får meget respekt for os.

Troldnøgenhat: Ja, respekt. Det minder mig også om andre navne, som vi har mange andre steder i verden hos andre folk, fx *teacher*.

Spids nøgenhat: Det føles anderledes, end når vi bliver kaldt et lægemiddel.

Troldnøgenhat: På mange måder er det ellers virkelig spændende tider, vi lever i. Vi er så populære lige nu her i Danmark, og menneskene siger, at vi har potentiale til at hjælpe med at behandle meget lidelse. Nogle siger endda, at vi måske kommer til at skabe store transformationer!

Spids nøgenhat: Ja, det siger de. Men jeg ved ikke, hvad jeg egentlig tænker om denne nyhedsværdi. Menneskene er jo styret af deres tidsforømmelse. Vores slægt har vokset her i utallige generationer, i denne jord, som mennesker kalder Danmark eller Norden. Vores mycelier mærker jordens tid. Nogle gange har menneskene gjort det lettere for os ved at have dyr, som græsser og gøder jorden for os; men ofte har de forstyrret jorden, så vi ikke kan vokse der mere. De har altid så travlt med deres transformationer og udvikling, menneskene. Altid så travlt med at komme videre, mod de næste transformationer.

OM AT KULTIVERE YDMYGHED

For mange af 'os' mennesker, der er vokset op i kulturer med dominerende vidensformer, som adskiller natur og kultur, følelser og fornuft, krop og sind, kan det være vanskeligt at indgå i nysgerrige og gensidige relationer til planter. Det er også vanskeligt at finde ud af, hvordan vi skal lytte. Mange af os har lært, at det er ønskværdigt at tale i stedet for at lytte; at mestre og sejre i stedet for at forholde os ydmygt. Med inspiration i nogle af de indfødte perspektiver, som inspirerer dette essay,^{1,6,7,31} foreslår vi, at ydmyghed over for andre levende væsener, her planter, kan åbne for nye relationer, tilblivelsesprocesser og vidensdannelser – og måske være med til at sikre fremtiden for jorden og andre arter. Vores forsøg på at mestre 'naturen', som om den var adskilt fra 'os' (relativt privilegerede mennesker i det globale nord) og skulle tjene vores formål (antropocentrisme), har skabt de igangværende klimakatastrofer og global ulighed.^{19,23,31} Det at kultivere ydmyghed i møder med den mere-end-menneskelige verden er et forsøg på at rykke ved disse etablerede mønstre.

Da Marie-Louise på sit retreat blev sendt ud i skoven for at lære af en plante, kunne hun hos sig selv mærke tanker om planter som 'nogle, der jo ikke kan tale' være meget dominerende hos sig, hvilket gav en vis skepsis i relation til opgaven. Det tog noget tid ved siden af agaven, noget nærvær, før der begyndte at blive plads til, at noget andet end skepsissen og hendes egen følelse af overlegenhed kunne træde frem. Derefter blev der plads til at lade sig bevæge af planten.

Planter og svampe har deres egen viden og oplevelser, som vi mennesker ikke kan mærke med vores sanser. Nogle gange kan vi omvendt mærke virkelig meget, men har svært ved at sætte ord på de udvekslinger, der opstår. Sproget kommer til kort og bliver måske en begrænsning i samtaler med planter. I de vestlige videnstraditioner er dette et stort dilemma for *multi-species studies*^{33,34} og tilgange, som er interesserede i mere-end-menneskelig agens. Den ene af os (Linda) har skrevet om, hvordan en flod i Letland erindrings. Dette har hun gjort ved at trække på lettiske folkesange, sine barndomsminder om at være ved floden, samtaler med sin far og viden fra historiske kilder om, hvordan floden blev behandlet af den sovjetiske okkupationsmagt og under det lettiske diktatur i 1930'erne.³⁵ Til sidst blev forskningsartiklen opløst i en form for digt, fordi et traditionelt akademisk sprog ikke kunne rumme flodens bevægelser og den erkendelse, de rummer.

Gennem psykedeliske oplevelser får mange mennesker mere adgang til at forbinde sig til og være nysgerrige over for planter og andre ikke-menneskelige værensformer. Mange oplever, at naturen er levende på en måde som ikke oplevet før. Nogle forskere fra blandt andet Imperial College London beskriver begrebet *nature-relatedness*³⁶ som oplevelsen af at være forbundet med naturen. De beskriver, at deres forskning viser, at det at have haft psykedeliske oplevelser, her med psilocybin, hænger sammen med øget *nature-relatedness*, hvilket også hænger sammen med det, de kalder *'psychological well-being'*. Forskerne mener, at denne sammenhæng mellem psykedeliske oplevelser og *nature-relatedness* er relevant for fremtidige behandlingsmodeller for psykedelisk terapi samt for hele planetens velbefindende og den nuværende miljøkrise. Her er der en forbindelse til de førnævnte indfødte ontologier samt feministiske økologiske tænkere, for eksempel Donna Haraways begreb *'naturecultures'*^{1,9} som alle fremhæver vores indbyrdes forbundethed: til planter, men også til alt det grimme og ødelagte, som findes i og omkring os. Fra dette perspektiv handler *nature-relatedness* ikke kun om at kunne forbinde sig med smukke planter, men også om at turde være ved og mærke vores medvirken til og medskyld i forurening, arters uddøen og smeltende gletsjere.³¹

GENSIDIGHED OG HÆDERLIG HØST

I bogen "Braiding Sweetgrass"³⁷ reflekterer Robyn Wall Kimmerer, professor i botanik og medlem af Potawatomi-stammen, over de spændinger, hun har oplevet mellem vestlig videnskab (botanik) og indfødte viden. Hun skriver, at den vestlige videnskab hjælper os med at se (bl.a. danne overblik og orientere os), mens den indfødte viden gør os i stand til at *lytte*. Denne sammenligning illustrerer, hvordan vi, i stedet for at finde ud af, hvilken af disse vidensformer der 'har ret', kan få øje på, hvordan de kan supplere hinanden.

Kimmerer skriver også om principperne for hæderlig/respektfuld høst (s. 183), som understreger gensidigheden i vores omgang med alt levende – det, som vi skal skabe forbindelser til for at overleve. Hun understreger, at der er tale om en holistisk tilgang, som udledes gennem hverdagshandlinger.

"Kend dem, som drager omsorg for dig, så du kan drage omsorg for dem.

Introducer dig selv. Vær ansvarlig som den, der kommer for at bede om liv.

*Bed om tilladelse, inden du tager. Følg svaret.
Tag aldrig det første, du ser. Tag aldrig det sidste.
Tag kun det, du har brug for.
Tag kun det, som bliver givet.
Tag aldrig mere end halvdelen. Efterlad noget til andre.
Høst på en måde, som ikke gør skade.
Brug det med respekt. Spild ikke det, du har taget.
Del.
Vær taknemmelig for det, du har modtaget.
Giv en gave til gengæld for det, du har taget.
Vis omsorg for dem, som nærer dig, og jorden vil bestå for
altid.”*

Vi har ingen opskrift på, hvordan disse måder at forholde sig på kan udmønte sig i de måder, det bredere 'vi' omgås med vores omverden, psykedeliske planter og fungi. Men vi har spørgsmål, som vi håber kan blive ved med at ledsage os i vores relationer med de psykedeliske planter og svampe – og som i stedet for at blive besvaret måske kan tjene som orienteringer.

Hvordan kunne gensidighed udmønte sig i den kliniske praksis?

Hvordan kan vi praktisere ydmyghed over for planter og deres kulturer?
Og over for indfødte folk og deres visdom?

Hvordan kan vi lade de psykedeliske planter og svampe bidrage til forskningen i den psykedeliske renæssance, så deres agens og viden inkluderes?

Hvordan kan vi lytte til planter og svampe – og tale med dem?

Hvilken relation vil planter og svampe gerne have til mennesket? Og hvordan skal vi spørge dem?

Er der noget, du som læser lige nu kunne tænke dig at spørge de psykedeliske planter og svampe om?

14. Juslin, P. N., & Sloboda, J. A. (2013). *Music and emotion*. Elsevier Academic Press.
15. Kaelen, M., Barrett, F. S., Roseman, L., Lorenz, R., Family, N., Bolstridge, M., et al. (2015). LSD enhances the emotional response to music. *Psychopharmacology* 232, 3607–3614. doi: 10.1007/s00213-015-4014-y
16. Nardou, R., Sawyer, E., Song, Y.J. et al. Psychedelics reopen the social reward learning critical period. *Nature* 618, 790–798 (2023). <https://doi.org/10.1038/s41586-023-06204-3>
17. Belser, A. B., Agin-Liebes, G., Swift, T. C., Terrana, S., Devenot, N., Friedman, H. L., et al. (2017). Patient experiences of psilocybin-assisted psychotherapy: an interpretative phenomenological analysis. *J. Humanist. Psychol.* 57, 354–388. doi: 10.1177/0022167817706884
18. Preller, K. H., and Vollenweider, F. X. (2016). Phenomenology, structure, and dynamic of psychedelic states. *Behav. Neurobiol. Psychedelic Drugs* 36, 221–256. doi: 10.1007/7854_2016_459
19. Messell C, Summer L, Bonde LO, Beck BD and Stenbæk DS (2022) Music programming for psilocybin-assisted therapy: Guided Imagery and Music-informed perspectives. *Front. Psychol.* 13:873455. 10.3389/fpsyg.2022.873455
20. Messell, C & Bech, B. D. (2021) Copenhagen Music Program for Psilocybin. Available at: <https://open.spotify.com/playlist/6QqLlJMtGAlw40kcMtBGDr?si=a47f1a017db74230>
21. Jensen ME, Stenbæk DS, Juul TS, et al. *Psilocybin-assisted therapy for reducing alcohol intake in patients with alcohol use disorder: protocol for a randomised, double-blinded, placebo-controlled*
22. Team Leverage Edu, (2023, April 5) *Top Rumi Quotes to Celebrate Love, Life, Nature, Sufism the Universe!* Leverageedu.com. <https://leverageedu.com/blog/rumi-quotes/> (besøgt d. 28.07.2023)

PERSPEKTIVER FRA DE PSYKEDELISKE PLANTER OG SVAMPE
af Marie-Louise Peterslund Triksys og Linda Lapina

1. Bawaka Country et al. (2016). Co-becoming Bawaka: Towards a relational understanding of place/space. *Progress in Human Geography*, 40(4), 455–475. <https://doi.org/10.1177/0309132515589437>
2. Haraway, D. (1988). Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective. *Feminist Studies*, 14(3), 575–599.
3. van den Berg, K., & Rezvani, L. (2022). *Senses of Discomfort: Negotiating Feminist Methods, Theory and Identity* (W. Hartcourt, Ed.; pp. 21–45). https://doi.org/10.1007/978-3-030-82654-3_2
4. Boidin, C., Cohen, J., & Grosfoguel, R. (2012). Introduction: From University to Pluriversity: A Decolonial Approach to the Present Crisis of Western Universities. *Human Architecture*, 10(1), 1.
5. Escobar, A. (2016). Thinking-feeling with the earth: Territorial struggles and the ontological dimension of the epistemologies of the south. *AIBR Revista de Antropologia Iberoamericana*, 11(1), 11–32. <https://doi.org/10.11156/aibr.110102e>
6. Santos, B. de S. (2016). *Epistemologies of the South: Justice against Epistemicide*. Routledge.
7. Dev, L. (2020). *Plants & Pathways: More-than-Human Worlds of Power, Knowledge, and Healing*. University of California.
8. DeLoughrey, E. (2019). *Allegories of the Anthropocene*. Duke University Press.
9. Todd, Z. (2018). Refracting colonialism in Canada: Fish tales, text, and insistent public grief. *Coloniality, Ontology, and the Question of the Posthuman*, s. 131–146.
10. Whyte, K. P. (2017). Our Ancestors' Dystopia Now. Indigenous conservation and the Anthropocene. In *The Routledge Companion to the Environmental Humanities*, s. 206–215.
11. Buhre, F., & Bjork, C. (2021). Braiding Time: Sami Temporalities for Indigenous Justice. *Rhetoric Society Quarterly*, 51(3), 227–236. <https://doi.org/10.1080/02773945.2021.1918515>
12. Hickey, A. (2019). Rupturing settler time: visual culture and geographies of Indigenous futurity. *World Art*, 9(2), 163–180. <https://doi.org/10.1080/21500894.2019.1621926>
13. Lugones, M. (2003). *Pilgrimages/peregrinajes: Theorizing coalition against multiple oppressions*. Rowman & Littlefield Publishers.
14. Mignolo, W. D. (2010). Epistemic Disobedience, Independent Thought and Decolonial Freedom. *Theory, Culture & Society*, 26(7–8), 159–181. <https://doi.org/10.1177/0263276409349275>
15. Simpson, L. (2013). *Islands of Decolonial Love. Stories and Songs*. Arp Books.
16. Tlostanova, M. V., & Mignolo, W. D. (2009). Global coloniality and the decolonial option. *Kult, 6*(Epistemologies of transformation: the latin american decolonial option and its ramifications.), 130–147. <http://www.postkolonial.dk/artikler/MIGNOLO-TLOSTANOVA.pdf%5Cnpapers3://publication/uuid/2BC1B125-356F-4E10-A932-46511784DB46>
17. George, J.R., Michaels, T.I., Sevelius, J. & Williams, M.T. (2019): The Psychedelic renaissance and the limitations of a White-dominant medical framework: A call for indigenous and ethnic minority inclusion.

18. Fotiou, E. (2019): The role of Indigenous knowledges in psychedelic science. *Journal of Psychedelic Studies*, 4(1), 16-23. <https://doi.org/10.1556/2054.2019.031>
19. Haraway, D. (2016). *Staying with the Trouble. Making Kin in the Chthulucene*. Duke University Press.
20. Neimanis, A. (2017). *Bodies of Water. Posthuman Feminist Methodology*. Bloomsbury Academic.
21. Rose, D. B., & Dooren, T. Van. (2017). Encountering a More-than-human World. Ethos and the arts of witness. In U. Heise, J. Christensen, & M. Niemann (Eds.), *The Routledge Companion to the Environmental Humanities*, s. 120–128. Routledge.
22. Bastian, M. (2016). Towards a more-than-human participatory research. *Participatory Research in More-than-Human Worlds*, 19–37. <https://doi.org/10.4324/9781315661698>
23. Deloughrey, E. (2015). Ordinary Futures. Interspecies Worldings in the Anthropocene. In *Global Ecologies and the Environmental Humanities. Postcolonial Approaches*.
24. Dev, L. (2018). Plant knowledges: Indigenous approaches and interspecies listening toward decolonizing ayahuasca research. *Plant Medicines, Healing and Psychedelic Science: Cultural Perspectives*, 185–204. https://doi.org/10.1007/978-3-319-76720-8_11
25. Pitt, H. (2016). An Apprenticeship in Plant Thinking. In M. Bastian, O. Jones, N. Moore, & E. Roe (Eds.), *Participatory Research in More-than-Human Worlds*, s. 92–106. Routledge.
26. Alaimo, S. (2017). Trans-corporeal feminisms and the ethical space of nature. *Revista Estudos Feministas*, 25(2), 909–934. <https://doi.org/10.1590/1806-9584.2017v25n2p909>
27. Barad, K. (2007). *Meeting the Universe Halfway. Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Duke University Press.
28. Bennett, J. (2010). *Vibrant Matter. A Political Ecology of Things*. Duke University Press.
29. Wright, P. A. (1995). Bringing women's voices to transpersonal theory. *ReVision*, 17(3), 3-10.
30. Brooks, C. (2010): Unidentified allies: Intersections of feminist and transpersonal thought and potential contributions to social change. *International Journal of Transpersonal Studies*, 29(2), 33–57. <http://dx.doi.org/10.24972/ijts.2010.29.2.33>
31. Machado de Oliveira, V. (2021): *Hospicing Modernity. Parting with Harmful Ways of Living*. North Atlantic Books
32. Haraway, D. (1988). Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective. *Feminist Studies*, 14(3), 575–599.
33. Bastian, M. (2016). Towards a more-than-human participatory research. *Participatory Research in More-than-Human Worlds*, 19–37. <https://doi.org/10.4324/9781315661698>
34. Pitt, H. (2016). An Apprenticeship in Plant Thinking. In M. Bastian, O. Jones, N. Moore, & E. Roe (Eds.), *Participatory Research in More-than-Human Worlds*, s. 92–106. Routledge.
35. Lapina, L. (2020). Re-membling with river Daugava. Poetic engagements with water memory. *Junctures: The Journal of Interdisciplinary Dialogue*, 21, 31–41.
36. Kettner H., Gandy, S., Haijen, E., C., H., M., Carhart-Harris, R., L. (2019): *From Egoism to Ecoism: Psychedelics Increase Nature Relatedness in a State-Mediated and Context-Dependent Manner. International Journal of Environmental Research and Public Health* 16(24).
37. Kimmerer, R. W. (2013). *Braiding Sweetgrass, Indigenous Wisdom, Scientific Knowledge and the Teachings of Plants*. Penguin Random House.

DEN PSYKIATRISKE LOGIK OG DEN PSYKEDELISKE ÅND
af Jonas Vennike Ditlevsen

1. Mitchell, J. M., Ot'alara G., M., van der Kolk, B., Shannon, S., Bogenschutz, M., Gelfand, Y., Paleos, C., Nicholas, C. R., Quevedo, S., Balliett, B., Hamilton, S., Mithoefer, M., Kleiman, S., Parker-Guilbert, K., Zarfaty, K., Harrison, C., de Boer, A., Doblin, R., & Yazar-Klosinski, B. (2023). MDMA-assisted therapy for moderate to severe PTSD: A randomized, placebo-controlled phase 3 trial. *Nature Medicine*. <https://doi.org/10.1038/s41591-023-02565-4>
2. Raison, C. L., Sanacora, G., Woolley, J., Heinzerling, K., Dunlop, B. W., Brown, R. T., Kakar, R., Hassman, M., Trivedi, R. P., Robison, R., Gukasyan, N., Nayak, S. M., Hu, X., O'Donnell, K. C., Kelmendi, B., Slushower, J., Penn, A. D., Bradley, E., Kelly, D. F., ... Griffiths, R. R. (2023). Single-dose psilocybin treatment for major depressive disorder. *JAMA*, 330(9), 843. <https://doi.org/10.1001/jama.2023.14530>
3. Allsopp K, Read J, Corcoran R, Kinderman P. Heterogeneity in psychiatric diagnostic classification. *Psychiatry Res*. 2019 Sep;279:15-22. doi: 10.1016/j.psychres.2019.07.005. Epub 2019 Jul 2. PMID: 31279246.
4. Seikkula, J. *Åben dialog og netværksarbejde* (2008). København: Gyldendal.